

Соборний

МАЙДАН

Міністерство культури
та інформаційної
політики України

3 (99) травень-червень 2020 р.

Національний заповідник «Глухів»

Людмила
АРТЕМОВА

Наукова співробітниця
Національного
заповідника «Глухів»

Щорічно українці стають мобільнішими і усе більше коштів витрачають на подорожі. Наши співвітчизники їдуть не лише світ за очі у віддалені куточки планети, відвідують Європу, але і мандрують містами та селами України.

Озбройвшись гаслом – «це варто подивитися», Глухів щороку відвідує кілька десятків тисяч екскурсантів. Звичайно, у колишній гетьманській столиці не спостерігається такого туристичного бума, як у Львові чи Києві, проте рідні краєвиди захоплюють урбанізованого містянину не менше, ніж «свято пампуха, вареника, огірка...», а історичне минуле нерядового райцентру та автентичні пам'ятки архітектури приваблюють як знавців історії, так і середньостатистичного туриста з усіх регіонів країни.

Оцінити історико-культурну спадщину Глухова, історичний ландшафт та природні краєвиди гості міста та його мешканці можуть, відвідуючи екскурсії, виключне право на проведення яких належить Національному заповіднику «Глухів». Його співробітники залишки проведуть екскурсії різної тематики: «Глухів – столиця Гетьманщини», «З вежі міського водогону», «Глухів Терещенків», «Храми Глухова», «Чернечі джерела» тощо.

Натепер існує 18 туристичних маршрутів, серед яких найбільш популярною є і залишається екскурсія міським центром, де компактною групою розташовані пам'ятки

Національний заповідник «Глухів» ЗАПРОШУЄ

Фрагмент експозиції виставки нетрадиційного gobelenу «Текстильні візерунки»

культової та цивільної архітектури. За дивовижними краєвидами мандрівники виrushaють за межі міста Глухова. Так, щоби опуститись на дно прадавнього океану у пошуках «чортового пальця» в крейдяному кар'єрі, сотні дітей і дорослих щорічно проходять туристичним маршрутом «Крейдяні гори Заруцького».

У осінньо-зимовий період, коли температура повітря помітно знижується, екскурсії переміщаються до Музею археології та експозицій постійно діючих виставок: «Дзвінка мелодія душі» (приватна колекція дзвіночків глухівчанки Ірини Колтакової, занесена до книги рекордів України), «Чорні тюльпани Донбасу» (речові докази війни на Донбасі, привезені керівником науково-дослідного відділу Національного заповід-

ника «Глухів» Юрієм Коваленком із гуманітарно-пошукової місії «Груз 200»), «Миттєвості Великої війни» (унікальні експонати часів Другої світової війни, зібрані глухівським пошуковим загоном «Обеліск»), «З історії стрілецької зброй» (авторська колекція Миколи Жарнікова). Наразі у конференц-залі Заповідника експонується персональна виставка нетрадиційного gobelenу «Текстильні візерунки» ніжинської мисткині Юлії Петренко.

Якщо у вас «музейне безсоння», то Національний заповідник «Глухів» на замовлення проведе нестандартний проект «Ніч у музеї».

Зaproшуємо відвідати наші екскурсійні маршрути, експозиції виставок, культурно-освітні заходи. Тел. для довідок: (05444) 2-35-57, 0667854333.

**Олександр
КУПЦОВ**

**Член Національної
спілки краєзнавців
України**

Поселения, существовавшие в княжеский период в окрестностях нынешнего села Воргол Кропивницкого района Сумской области, были разорены в конце XIII в. Вновь Воргол стал заселяться во второй четверти XVII в. Сначала село попало во владение польского шляхтича Песочинского, при гетмане Богдане Хмельницкому оно было «свободным войсковым», потом на «малое время» Ворголом завладел «поп бабский», а после него собственником села стал М.А. Миклашевский.

Миклашевские в Ворголе

Миклашевские – известный дворянский род на Черниговщине, одна из ветвей которого с конца XVII века владела селом Воргол. Их предок Михаил Андреевич Миклашевский (1640–1706) в 1690–1706 гг. (с небольшим перерывом в 1704–1705 гг.) был стародубским полковником. По тем временам он считался одним из богатейших представителей казацкой старшины, имея большие владения на Глуховщине и Стародубщине.

Завладение Ворголом Миклашевский начал со скupки тамошних земель. В 1689 г. он получил воргольскую мельницу с плотиной, а в июле 1693 г. гетманским универсалом ему передано и село Воргол (без живших там казаков), что подтверждено царской грамотой в 1696 г. И сразу же Миклашевский стал увеличивать здесь свои владения, переписывая казаков в крестьян, что вызвало жалобы на него со стороны казачества. В марте 1706 г. во время Северной войны убит в стычке со шведами под Несвижем, погребен в Стародубе.

У М.А. Миклашевского от двух браков родились три сына: Андрей, Степан и Иван. После смерти Михаила Андреевича все его владения были разделены между сыновьями: старшему Андрею и младшему Ивану достались имения на Стародубщине, а среднему сыну Степану – на Глуховщине (Кочерги, Воргол, Волокитин, Зазирки,

Миклашевские и Шечковы в селе Воргол

Дорошовка, Калашиновка и др.). Но этот раздел наследства был временным, так как Иван еще не достиг «правных лет», то есть 17-ти лет, когда получил бы право самостоятельно совершать юридические сделки. И только в 1741 г., уже после смерти Ивана, был проведен новый раздел наследства между его сыном Павлом и братьями Андреем и Степаном. Но спор за наследство продолжался еще многие годы.

За Степаном (Степаном) Михайловичем Миклашевским утвердился Воргол. Увеличивая свое владение, Степан, как и его отец, продолжал «пригортать» воргольских казаков в крестьян.

От Степана Михайловича Миклашевского Воргол унаследовал его сын Антон Степанович. После смерти Антона управляла имением его вдова Марфа, так как дети были несовершеннолетними (старшему Степану в 1783 г. исполнилось лишь 13 лет). Марфе, по данным за 1783 г., принадлежала часть воргольских крепостных – 54 души.

Когда дети достигли «правных лет», Воргол был поделен между сыновьями Антона Степановича. Наследство досталось: 1) подпоручику в отставке и судье Глуховского уездного суда Степану Антоновичу старшему (его женой была дочь надворного советника Пелагея Семеновна Уманец); 2) Семену Антоновичу и 3) Степану Антоновичу младшему.

По данным за 1836 г. собственником воргольского имения был подпоручик Антон Степанович Миклашевский. Неизвестно, чей он сын: то ли Степана старшего, то ли Степана младшего (но на основе анализа источников, на мой взгляд, все-таки Степана Антоновича старшего). Женой Антона Степановича была дочь майора Мария Николаевна Уманец. Их брак не дал им детей. Поэтому после смерти бездетного Антона Степановича имение унаследовала сестра Анастасия Степановна. Находясь, по ее словам, в «бедственном положении», она сразу же продала доставшееся ей владение.

Пока не удалось узнать дату смерти Антона Степановича, но точно можно утверждать, что случилось это

**Стародубский полковник
Михаил Андреевич Миклашевский**

после 1836 г. По сведениям владыки Филарета (Д.Г. Гумилевского), а вслед за ним и священника воргольской Рождество-Богородицкой церкви о. Федора Андриевского, помещик А.С. Миклашевский был церковным старостой, и по его просьбе в 1850 г. Святейший Синод распорядился провести расследование о чудотворной иконе Божией Матери Воргольской (не ясно, в каком году Антон Степанович обратился с такой просьбой в Синод, но было это до 1850 г.; учитывая, что бюрократическая машина Синода зачастую давала ход входящим бумагам спустя годы, обращение Миклашевского пролежало в Синоде, вероятно, продолжительное время).

По преданию, икона Божией Матери Воргольской, вывезенная из-за границы, находилась в доме предков А.С. Миклашевского, которые и передали ее в храм. В статье о. Федора Андриевского содержатся сведения о начальной истории села Воргол и чудотворной иконе Божией Матери [статью можно прочитать на моем Google-диске <https://drive.google.com/file/d/1Gjp8k6XeL7Segz8VYemJZFNPArTGrrId/view?usp=sharing>].

Гвардии капитан Александр Петрович Шечков – землевладелец, предводитель Глуховского дворянства, земский гласный, почетный мировой судья

В середине позапрошлого века сведения о Миклашевских в селе Воргол прерываются – там появляется новый помещик А.П. Шечков.

Недавно научный сотрудник Национального заповедника «Глухов» Александр Мирошниченко отыскал на воргольском кладбище усыпальницу А.П. Шечкова и обследовал склеп. А. Мирошниченко предоставил мне копию «Гражданского дела по прошению Миклашевской Анастасии о возврате недоимок за крестьян» (1852 г.). Судя по документу, воргольское имение с домом и крестьянами было куплено (вероятно, в конце 30-х или начале 40-х годов) у Анастасии Степановны Миклашевской поручиком Семеном Павловичем Юрковским – помещиком дер. Гниловка Рыльского уезда Курской губернии, но при покупке имения за них остался долг. После смерти Юрковского имение унаследовала его дочь Мария Семеновна Шечкова, бывшая замужем за капитаном Петром Федоровичем Шечковым – помещиком того же Рыльского уезда. Миклашевская требовала вернуть долг с наследницы Юрковского, капитанши Марии Семеновны Шечковой, так как сама не могла заплатить недоимку податей, числившуюся за ней еще с конца 30-х годов. По этому поводу и возникло гражданское дело, которое тянулось несколько лет.

В конце 50-х годов XIX в. соб-

Фрагменты украшения интерьера усыпальницы Шечковых в с. Воргол

Исследование склепа-усыпальницы семьи Шечковых в с. Воргол. 2020 г.

ственником воргольского имения в документах уже называют Александра Петровича Шечкова. То ли Мария Шечкова передала владение своему сыну, то ли он унаследовал его после смерти матери. Александр Петрович, получив имение, значительно прирастил его.

Г.А. Милорадович приводит такой послужной список Александра Петровича Шечкова: военную службу начал в 1842 г. в Кексгольмском гренадерском полку, потом служил в Гатчинском полку, в 1845 г. произведен в прапорщики, в 1854 г. – в штабс-капитаны. Но не раз сталкивался с тем, что у Милорадовича много неточностей, да и сведения неполные, потому все надо перепроверять. Обратимся к другим источникам, чтобы установить продвижение А.П. Шечкова по военной службе.

Александр Петрович начал военную карьеру 1842 г. действительно в Кексгольмском гренадерском Императора Австрийского полку (но полк тогда – до 1857 г. – назывался Гренадерским Императора Франца I полком). 13 января 1845 г. при производстве из портупей-прапорщиков в прапорщики Высочайшим приказом Шечков переведен из этого полка в Гренадерский Короля Фридриха-Вильгельма III полк [9].

Из Гренадерского Короля Фридриха-Вильгельма III пол-

ка (а не из Кексгольмского, как у Милорадовича) Шечкова в мае 1849 г. перевели в Егерский лейб-гвардии полк. Причем, поручик обычного армейского полка в гвардейский полк переведен подпоручиком – такова была практика тогдашнего времени.

Милорадович ошибается, называя полк Гатчинским: такое наименование было с 1856 по 1871 гг., а Шечков переведен в полк в 1849 г. – тогда он назывался Егерским лейб-гвардии полком. В Егерском полку Шечков в 1854 г. получил чин гвардии штабс-капитана, а 21 августа 1860 г., находившийся «в бессрочном отпуску» «за болезнью», отправлен в отставку капитаном и с мундирем. Так что в отставке он гвардии капитан, а не штабс-капитан, как отмечено у Милорадовича.

По данным за 1858–1859 гг. А.П. Шечков уже назван собственником воргольского имения. В с. Воргол Глуховского уезда ему принадлежали 152 крестьянина мужского пола и 2 дворовых мужского пола. Дворов с крепостными крестьянами было 36, в их пользование помещик передал 450 дес. земли (пахотной – 319 дес., садебной – 25 дес., сенокоса – 106 дес.), лесом крестьяне пользовались бесплатно. В собственности помещика оставалось еще 1082 дес. удобной и 38 дес. неудобной земли, в том числе 496 дес. кустарника и леса.

Продолжение в следующем номере

**Игорь
СБИТНЫЙ**
Краевед
г.Глухов

Тревожная осень 1941 года

Первые признаки надвигающейся войны появились еще в конце 1939 года. В городе было много беженцев польских евреев, в основном ремесленников (портные, ремонтники домашней посуды примусов, пишущих машинок и т. д.). Их можно было распознать по одежде: накладные плечи в пальто и пиджаках, какие у нас не практиковали. Часть беженцев поехала дальше в глубь страны, а отдельные осели в Глухове.

Начало войны в городе отметилось мобилизацией, созданием военных госпиталей, рытьем защитных окопов возле учреждений, организаций на случай бомбёжки. Но в период с 22 июня по 7 сентября 1941 года на город немцы сбросили всего 2 или 3 бомбы. Возвращаясь с бомбёжки, вражеские самолеты оставшиеся бомбы сбросили на территорию Батуринских казарм, но никаких жертв и разрушений не было. Над Глуховом пролетало много самолетов, очень часто тревожно выли паровозы на железнодорожной станции, сигналя воздушную тревогу. Немцы несколько дней сильно бомбили город сразу после освобождения в 1943 году.

Объявление об эвакуации города 27 августа 1941 года грянуло как гром среди ясного неба. Немцы, наступая на Москву, совершенно неожиданно повернули на Киев и уже 27 августа захватили город Шостку и поселок Воронеж (станция Терещенская), перерезав железнодорожное сообщение Москва – Киев. Осталась железнодорожная ветка на Ворожбу – Харьков, и в этом направлении стали срочно эвакуировать воинские госпитали (их было несколько), зерно.

Подтянув силы, немцы 7 сентября пошли в наступление на Глухов. В этот день с утра раздалось несколько сильных

Строительство Веригинского моста немецкими инженерами

взрывов – это наши саперы взорвали мосты: Веригинский, Усовский, Скоропадский и железнодорожный мост. Районный архив до войны размещался в двухэтажном здании еврейской синагоги. На этом месте сейчас стоит жилой дом по улице Киево-Московской, 59. Незначительную часть архива успели вывезти, а на остальную часть времени не хватило; бочка бензина – и весь архив погиб. Горел он медленно и мучительно, в течение нескольких дней. И когда обрушилось перекрытие, то в небо поднялось столько пепла от сгоревших бумаг, что несколько дней он падал с неба. Саперы подожгли типографию, она до войны находилась в здании бывших торговых рядов, сейчас на этом месте жилой дом № 53 по улице Терещенко. Позже мы с пацанами еще долго выкапывали там свинец на удочки как грузила. Зерно успели вывезти почти все, остался один склад с овсом напротив железнодорожного вокзала.

Сначала саперы

предложили людям брать овес, а потом подожгли.

Подойдя к городу, немцы обнаружили взорванные мосты, попробовали переправиться через реку Эсмань возле Веригинского моста (южнее метров 20), но бронетранспортер подорвался на заложенной на берегу мине. Они нашли мостик в районе Родионовки и Белявщины, по нему пробрались в город. Малочисленные отряды заслона Красной Армии не могли оказать им серьезного сопротивления. Перестрелки были слышны во многих местах.

8 сентября наша компания подростков (10–14 лет) начала обследование центра города: напротив выхода из Почтового переулка в восточном направлении под мясным магазином стоял пулемет «Максим», около него на земле были пятна крови. Видно, что бойцы стояли до последнего. Были ли там убитые, не могу сказать, а раненые были точно. На церковном кладбище возле Анастасиевского храма появилась

могила немецкого солдата, еще одна – под оградой засолзавода. На них поставили березовые кресты. Были ли потери среди красноармейцев, трудно сказать. Подростковая «экспедиция» дальше двинулась к Веригинскому мосту мимо горящей синагоги. Наши саперы заложили под мост много взрывчатки, поэтому его бревна в результате взрыва были разбросаны на большом расстоянии. А южнее моста стоял, подорвавшись на мине, немецкий бронетранспортер, который хотел объехать вброд взорванный мост.

Историк В. Белащов в газете «Соборный майдан» № 5 за октябрь 2006 года по-другому описывает эти события: «Саперы успели подорвать железнодорожный мост, Усовский и Павловский шоссейные мосты через реку Эсмань, заминировать подъезды к Веригинскому мосту». Правильно: саперы заминировали не подходы к мосту, а берег реки южнее моста, где можно было попробовать перейти реку вброд. Надо понять, что быть очевидцем каких-то событий и изучать их по чьим-то донесениям – совершенно разные вещи. Высказывание, что человек может что-то забыть и не всё помнить, может говорить лишь тот, кто никогда не слышал свиста снарядов и вой бомб над головой – такое нельзя забыть до самой смерти. Эти воспоминания навязчиво преследуют всю жизнь.

«Соборный майдан» с № 3 (21) 2007 года начал вести рубрику

Разрушенные торговые ряды Троицкого собора

«Письма из далекого 43-го» с публикации письма Татьяны Козачек, которое она написала матери в Москву сразу, как начала работать почта после освобождения города. Письмо датировано **4 сентября 1943 года**, в котором она пишет: «Мы снова свободны и полны надежд, уведомляю вас всех родных и близких, 30 августа Красная Армия освободила Глухов без боя». Неужели за 5 дней, по горячим следам она могла забыть, был ли бой, артподготовка и «штурм» Глухова? Татьяна объективно рассказывает своим близким ход событий. Оригинал письма хранится в Национальном заповеднике «Глухов».

В городе наша «экспедиция» обратила внимание, что население разбирает все, что осталось в магазинах и организациях. Кто-то нёс швейную машинку

из обувной фабрики, которая была оборудована в 1939 году в бывшей тюрьме, более практические забирали остатки соли в магазинах, на которую позже можно было выменять любые продукты.

Через несколько дней к Красной Армии подошло подкрепление. Располагалось оно в селе Ляховка (Фрейдгольтovo), сейчас это село Приволье. Наши почти окружили немцев в Глухове и почему-то по ночам проводили артиллерийский обстрел города. Велся он из трехдюймовых орудий, которые большого вреда не наносили, но держали население в напряжении (люди ночевали в подвалах). Один из снарядов попал в дом портного Ефимова, усадьба находилась по улице Вознесенской между улицей Парижской Коммуны и Алексеевским переулком. Разрушение было небольшим, но поскольку Ефимовы уехали в эвакуацию, соседи постепенно разобрали дом на топливо. Снаряд попал и в дом железнодорожного машиниста Чумака по улице Гоголя, 1, который отремонтировал дом. Еще один попал в здание почты (дом Миклашевского), как раз в угол крыши над въездной аркой, содрал немного кровли и чуть нарушил кладку стены. И сейчас ещё можно рассмотреть этот отремонтированный угол. Часть других разрушений я не видел и не буду описывать. В середине сентября ночью были слышны страшные взрывы в районе МТС, работала «Катюша». 20 сентября начался грохот Черневского боя.

Продолжение на стр. 6

Могилы немецких солдат возле второго корпуса Учительского института

Продолжение. Начало на стр. 4

Дня через два после боя немцы начали копать могильные ямы возле второго корпуса Учительского института, готовить березовые кресты с фамилиями. Потом два грузовика привезли трупы убитых немецких солдат. Их стали хоронить в приготовленных ямах. Мы наблюдали за этой процедурой из-за решетчатой ограды.

Напротив здания райисполкома (дом Неплюева) был небольшой скверик, посредине которого стояла скульптура Сталина. Сбросив ее, немцы устроили здесь выставку трофеевого оружия, собранного на поле Черневского боя. Она заняла весь сквер. Сюда свезли винтовки трехлинейные и полуавтоматические, карабины, пулеметы ручные и «Максимы», орудия трех- и шестидюймовые. Сейчас на месте сквера стоит двухэтажный жилой дом.

В Батуриных казармах немцы оборудовали лагерь военнопленных, а часть пленных погнали пешком на Шостку. Началась немецкая оккупация города. Вражеские саперы быстро построили заново Веригинский мост, который был крайне необходим им для передвижения войск.

Осень 1941 года была дождливой и холодной. Где-то в середине ноября в городе на

Выставка трофеевого оружия, захваченного немцами, в городском сквере

ночевку остановилась немецкая танковая часть. Там, где сейчас магазин АТБ, находился большой двор, окруженный четырьмя деревянными одноэтажными домами, в которых жило примерно 15 семей. В этот двор заехал немецкий средний танк. Никто не спрашивал разрешения на постой. Во дворе грунт раскис на 3–4 см, а ночью ударил мороз до -15° . Утром немцы вышли из квартир, сели в танк, завели его, прогрели и попробовали сдвинуться с места. Как только включалась передача, мотор танка глох моментально. Они куда-то сбегали и пригнали тяжелый танк. У того нашлось

два толстых металлических троса с наваренными кольцами и крюками. Пробовали рывками сорвать с места танк, да не тут-то было. В результате у замерзшего танка оборвались буксиры крюки, а танк, который пришел на помощь, уехал ни с чем. После этого экипаж одел комбинезоны, взял паяльные лампы, молотки, зубила и до самых сумерек «вырубывал» танк и размораживал гусеницы. На немцев было страшно смотреть – черти в ад, наверное, выглядели краше. Они помчались догонять свою часть. Не по зубам немецкой технике была наша надвигавшаяся зима.

Через сучасне місто Глухів протікає річка Есмань, яка ділить його на 2 частини: лівобережну (підвищену, з ярусами крейди, нерівнозернистого піску, глини та лесу) і правобережну (низинну, з незначними виходами крейди). Есмань впадає в річку Клевень – ліву притоку Сейму.

Згадки про Есмань знаходимо у описі Глухова середини XVII ст.: «...А город Глухов стоит меж речки Усмани на острову, около посаду, меж речки, земляной город. На старосвіцком городище сделано два земляных вала, около тех валов два рва; на том валу надолбы... на горе над речкою Усманью на осыпи поставлен острог дубовый...».

Там, де Есмань в'ється

Питання збереження водної артерії Глухова було і залишається актуальним для природоохоронців та екологів. Ним переймалися і в минулі часи, про що дізнаємось із публікації п'ятдесятирічної давнини у газеті «Народна трибуна» (№ 150 від 15.12.1970 р.) інженера охорони і захисту лісів Глухівського лісгоспзагу В. Висоцького, яку подаємо мовою оригіналу. І хоча від колишніх коноплемочил у долині Есмані наразі залишились лише улоговини, річка у сучасних умовах ще більше потребує охорони і захисту.

Есмань – ріка Глухівщини. Вона майже навпіл ділить територію району. Пам'ятаю цю ріку-красуню ще з босоногого дитинства. В тридцяті роки річка, починаючи свій шлях поблизу села Лужків, весело бігла поміж крутосхилів і рівнин, густо вкритих верболозом, осокою, очеретом. Специфіка роботи, коли доводиться часто бувати в лісах району, дозволила мені обслідувати Есмань від її витоків і майже до впадання в Клевень.

Річка бере початок в одному з болотистих луковищ, до якого впригнут підходить лісове урочище Лужки. Тут через умовне русло хтось перетяг в першу греблю, яку зустрічає Есмань на своєму шляху. Але весняні

паводки розмили греблю ближче до стіни лісу. Пробігши через рівнину, роблячи численні зигзаги, Есмань протікає через ряд болотистих місць, невеличкіх озерець, а потім вже перескає селище Червоне.

У Червоному річка перекрита двома дамбами, що створили два великих ставки. Береги річки густо вкриті лозняком, вербами. Селище Червоне і виграє завдяки Есмані. Та вже в самому селищі близько до берегів пориті котловани для мочіння конопель.

Вихопившись з Червоного в напрямку на Годунівку, ріка дивує пустинністю берегів. Тут вона перетворилася в невеликий струмочок. Протягом десятка кілометрів – жодного деревця. Сумно йти цими місцями. І вже під Годунівкою, де лісоступаж посадив чимало дерев, а також розкинулося на 600 гектарах старовинне урочище Туманщина, ріка стає повноводнішою. В неї вливається багато джерельних струмків.

Розмовляю з годунівцями про обміління ріки за останні роки. Почув багато цікавого. Один зі старожилів пам'ятає час, коли через Есмань з лівого на правий берег в районі села ніде не було броду. Переїздили через греблю, яку Есмань майже щовесни проривала. А скільки глибоченних джерельних криниць тут було! Зараз такої жодної немає.

В районі лісового урочища Туманщина річка заквітчана в дуби, берези, верби, вільху. Шумлять очерети. Влітку тут в Калиновому кущі виплигують великі щуки, окуні, квітнуть лілеї. Все ж і тут пориті коноплемочила, які загрожують річці.

До війни від Калинового куща Есмань струміла серед густих вільшняків. У ній було багато риби. У хашах виводились дики качки. Тепер це голі береги.

Минувши залізничний міст, ріка

Вид на р. Есмань із залізничного мосту

вбігає в Глухів. Тут вона перегороджена дамбою і створює велике озеро, де зараз ведуться очисні роботи. Кінця краю їм не видно. Очисники замулили колишнє луковище, створивши загрозу Павлівському озеру. Русло ріки спрямлене, а старе повністю замулене. Хто відповідатиме за це неподобство?

Спотворена, непривітна стала Есмань в районі Глухова. Красуня-ріка спішить вирватись з цього місця. Та де там! Відразу ж за Павлівським озером починаються «володіння» коноплепереробного заводу. Ще до нинішньої осені береги ріки біля заводської водокачки хоч і рідко, але були вкриті кущами. І зовсім недавно лозняк вирували. З якою метою?

Вирвавшись в район Нової Греблі, ріка зникає в зарослях. І все ж вони рідкість. Новогребельці, некрасівці безжалісно вирубають кущі, обкрадаючи ріку, природу і, нарешті, себе самих.

Серед тисяч річок в країні наша Есмань чомусь стала нещасливою. Недалеко від сосняка в неї впадає Вербівка – чудова в минулому

притока. Нині це – рівчак. Колись одне з наймальовничіших місць поблизу Глухова – злиття двох рік, ліс, високі береги – стало пустырем по волі людини. Згубили Вербівку коноплемочила.

Для захисту річок необхідно категорично заборонити мочіння конопель поблизу. На жаль, це робиться і в Некрасовому, і в Семенівці. Цілу осінь цього року мочив коноплі колгосп «Піонер». Вода прорвала мочила і потекла в ріку.

За врятування Есмані треба братися, не гаючи часу. Перш за все слід категорично заборонити вирубування дерев і кущів на берегах і в заплавах, мочіння конопель в долині ріки, розорювати долини до русла. Треба активніше розгорнути роботи по насадженню дерев і кущів, провести найрішучішу боротьбу із забрудненням ріки.

Не слід нікому забувати, що Есмань можна зробити чудовою рікою, прикрасою нашого рідного краю.

*Підготувала до друку
Світлана Жукова*

Продовження. Початок у №1(97) 2020 р.

Перший свій постріл з мисливської рушниці я здійснив років у дванадцять. І захворів полюванням на все життя. Потім добув чимало трофеїв (як вагомих, так і не зовсім), але спогади про першу качку до цього часу бентежать мою душу.

Того серпневого теплого вечора все складалось якнайкраще для

Перший трофей

полювання. Напередодні пройшов тихий дощик, який прибив куряву і пригасив літню спеку. Разом з тим він не розмив польову дорогу, тому до потрібного місця ми з батьком доїхали на старенькому мотоциклі «Іж Юпітер» без пригод.

На болоті вже було декілька

мисливців, що купкою стояли біля невеличкого озерця, яке місцеві називали «Під грушкою» (назва пішла від напівсухої груші, що росла неподалік). Підійшовши до них близьче, поздоровкалися. Це були знайомі мисливці-односільчани, *Продовження на стор. 8*

Продовження. Початок на стор. 7
 тому швиденько зварганили перекус із традиційними сто грамами. Звичайно, мені, тринадцятирічному пацану, перепали лише сало з хлібом і якесь печиво, яке я розділив із спанількою Бімкою, що належала одному із мисливців.

Після вечері чоловіки ще пограли трішки у карти, а потім розійшлися по місцям полювання. Ми з батьком пройшли уздовж залитої водою луки і зупинилися біля невисокого куща лози, де і вирішили чекати вечірнього льоту. Моєю задачею було слідкувати за шматком неба і не прогавити дичину.

Сонце потроху ховалося за обрієм, над болотом нависав легенький туман, комарі вели свою дзвінку пісню. Качка ось-ось повинна вже була летіти. Раптом недалеко прогримів постріл, другий... «Пильний!» — пролунало над болотом.

Пара крижнів нагло пролетіла над нашими головами, але батько не стріляв.

— Пізно побачив, — відповів він на моє німе запитання.

Пройшло небагато часу і на тлі вечірнього неба я запримітив декілька темних цяток, які рухались у наш бік. Власне, натренованому оку легко відрізнити політ дикої качки від, наприклад, тієї ж ворони. Качка, особливо крижень, летить рівно і швидко, без ривків.

— Крижаки, батя, — неголосно сказав я.

— На, стріляй, — і передав мені рушницю.

Взявши тремтячими руками двостволку, я направив її у бік качок і приготувався до пострілу.

— Не забути про упередження, — тихенько підказав батько.

Не відповідаючи йому, я закрив стволами качину трійку, яка налітала на «штик», і натиснув на

спуск. Першим пострілом промазав, другим бив у навздогін і здивовано побачив, що задній крижень здригувся, перевернувшись у повітря і, судомно махаючи крилами, впав у траву.

— Є-е-е-е! — заволав я. Потім почав скакати як навіжений, щось белькотіти, обнімати батька. Коротше, впіймав ейфорію.

— Здуріло дитя! — засміявся батько. — Йди, забирай свій трофей.

Я побіг до місця падіння качки, почав безладно нишпорити по траві. Здобичі немає. Зникла. Підранок. Безрезультатно обшукавши прилеглу місчину, я впав у розpac. Як так, перший трофей, і загублений. Сльози на очах. Підійшов батько, походив трішки по витоптаній мною траві.

— Так діла не буде, потрібен собака. Коля-а-а-а! Підійди з Бімкою сюди, — гукнув він мисливця, хазяїна собаки.

— Підранок? — спітав Микола.
 — Зараз Бімка знайде, не дрейф, — кивнув він мені.

— Біма, шукай тут, — наказав господар.

Бімка радісно замахала куцим хвостиком, ткнулась носом у траву і швиденько почала нишпорити. Не пройшло і пари хвилин, як вона заричала, потім почувся короткий шум крил, болісне «кря!» і... о, радість! До нас бігла Бімка, тримаючи величенського крижня у зубах.

— На, Вовчику, вітаю, — передав мені птаха Микола. — Це його перша?

— спітав він у батька.

— Ага, — відповів той.

Газета «Соборний майдан»

Засновник — Національний заповідник «Глухів»

Свідоцтво про реєстрацію № СМ 390 від 06.02.2004 р.

Адреса редакції: м.Глухів Сумської обл., вул.Шевченка, 30, тел. 2-35-57, e-mail: dikz@ukr.net

Номер підготовлено до друку у науково-дослідному відділі заповідника

Верстка Віктора ІСАЄВА

Газета надрукована у АТ «Шосткинська міська друкарня»

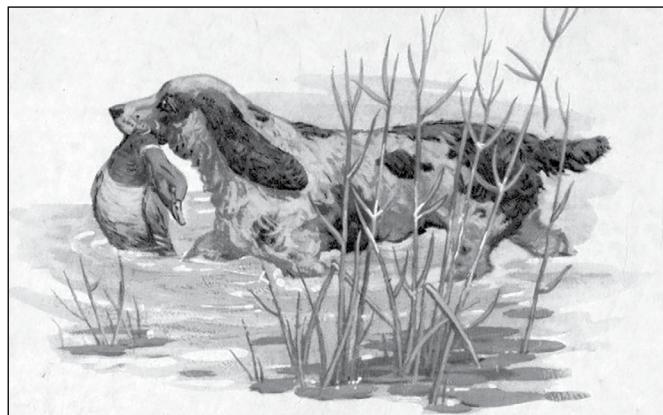
м.Шостка, вул. Свободи, 69

Підписано до друку 16.07.2020 р.

Тираж — 500 примірників. Замовлення № 410.

Редакція газети «Соборний майдан» запрошує до творчого співробітництва науковців, краєзнавців, любителів старовини

Електронна версія на сайті <http://nz-hlukhiv.com.ua/>

— О-о-о, Толя, з тебе могорич! — засміявся Микола.

Поки вони так розмовляли, я роздивлявся добутий трофей, тремтячими руками перебираю легке пір'я, здивовано розглядав краплини крові. Бімка весело скакала поруч, теж раділа за мене. Принаймні так мені тоді здавалося.

Того вечора вже більше стріляти не довелося, та й непотрібно було. Почуття радості і щастя переповнювали мене. Я не випускав здобич з рук, навіть сидячи у колясці мотоцикла. Приїхавши додому, стрімко влетів у хату, високо тримаючи свій трофей. Мати і сестра із подивом дивились на мене.

— Мам, це я збив! — похвалився радісно.

— Ти? — спітала недовірливо сестра.

— Він, він, — відказав батько. — Із голоду не помремо!

— Ну і молодець, — обійняла мене мати. — Мий руки і вечеряти. Там молоко і мед на кухні.

Ще мабуть із тиждень я почував себе героєм, ходив гоголем, розповідав своїм друзям про перипетії того пам'ятного для мене полювання.

Продовження у наступному номері

Редакційна колегія

Світлана ЖУКОВА

Юрій КОВАЛЕНКО

Людмила АРТЕМОВА

Олександр МІРОШНИЧЕНКО

Віктор ІСАЄВ

РОЗПОВСЮДЖУЄТЬСЯ БЕЗКОШТОВНО